מראי מקומות - קידושין

דף ה.

א. מה לכסף שכן פודין בו הקדש ומעשר שני

ע' **בחי' הגר"ח על הרמב"ם** (מ"ש ח', ז') דכ' להוכיח מכאן דמה דכסף עושה חילול הקדש ומע"ש, הכסף ג"כ עושה קנין עליהם, משום דאין שייך להביא הא דכסף עושה חילול להיות פירכא על הלימוד לשטר לענין קניינים, אם לא אמרי' דמה דעושה חילול הוא ג"כ דין בהל' קניינים.

ב. תאמר שטר, שאין פודין בו הקדש ומעשר שני

פרש"י, אם כ' לגזבר שטר על מעות פדיון הקדש, אין הקדישו פדוי. והק' **הרשב"א**, הא בכה"ג אף בקידושין אינה מקודשת, דהא מנה אין כאן ושטר אין כאן, שהרי אינה מקודשת בהשטר אלא בהמנה, והרי המנה איננו כאן. ולכן פי' הרשב"א דכוונת הגמ' לומר מה לשטר שכן אין פודין בו הקדשות אם כ' בשטר "הקדש זה פדוי", משא"כ בקידושין שכ' לה הר"א מקודשת לי בשטר, דאז הוי מקודשת.

וע' בקובץ שעורים (ד') שהעיר עוד על פרש"י, דהא אי"ז קנין שטר אלא קנין כסף. והעיר גם על פי' הרשב"א, איך כ' הפודה הקדש זה פדוי, הרי לעולם המקנה צריך לכתוב השטר, וכאן הפודה הוא הקונה ולא המקנה. וגם ק' לומר דהגזבר כ' השטר, דהא אין לו רשות ליתן מתנות מהקדש. וביאר דצ"ל דמיירי שפסק דמים על הפדיון, אלא שחלות הפדיון הוא ע"י שטר, כמו כל שטרי קנין במכירה [ולכאו' כוונתו דלמעשה הגזבר צריך לכתוב השטר, וכן הביא **בשיעורי ר' שמואל** (ס"ד) **מהקצות** (ק"צ, ו'), אבל הביא מה**מקנה** דס"ל דבאמת הפודה כ' השטר, וצ"ע]. עוד פי' אי' **במהרש"ל**, דהיינו דאם יש לו שטר חוב על חבירו, אינו יכול לפדות בו הקדש ומעשר שני. וע' **בקצות** (ק"צ, א') דכ' דאין לומר דמיירי בשטר של אחרים, דהא כאן באנו ללמוד דין קידושין בשטר חוב שלו. וע"ע בקצות שם שהק' על הרשב"א דאיך מיירי בשטר קנין על הפירות, הרי אין שטר יכול לקנות מטלטלין.

ג. הכא האי כספא לחוד והאי כספא לחוד

הק' **האבני מלואים** (כ"ט, ב', ד"ה ובזה נראה), מהו ס"ד של המקשן, הרי ודאי כסף חלוק משטר, דהא גבי שטר עצם הקנין הוא הנוסח שכתוב בשטר, משא"כ בכסף, דעצם הקנין חדא הוא, אלא דבקידושין הוא אומר בלשון סניגור, ובגירושין לשון קטיגור, וכיון דהוא קנין חד, ודאי י"ל דאין סניגור נעשה קטיגור. וכ' דלפי מה שביאר דכסף קידושין הוא כסף שיווי (ע"פ דברי הסמ"ע [ק"צ, א'] שהבאנו לעיל בדף ב'), א"כ י"ל דשפיר יש לחלק בין כסף קידושין ובין כסף גירושין, דודאי רק בקידושין שייך כסף שיווי, אבל בגירושין, דמהני אף בע"כ, אין שייך כסף שיווי. ולכן שפיר הק' האי כספא לחוד וכו', דהיינו דבקידושין הכסף הוא כסף שיווי, וגבי גירושין ודאי הוא כסף קנין ולא שיווי, וע"ז תי' הגמ' דעכ"פ טבעא מיהא חד הוא. וע' **בקובץ שעורים** (כ"ג) דביאר בפשיטות דאין שייך כסף שיווי בגירושין, משום דהבעל נותן הכסף (וכמש"כ תוס'), ולכן ודאי אין שייך כאן כסף שיווי [ובאמת צ"ע למה האבנ"מ לא פי' כן, שהרי לכאו' היא סברא פשוטה טפי מהא דמהני בע"כ].

ה. על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אי"ז כריתות

הק' **תוס'**, הא לאחר מיתת אביה אי"ז עוד בית אביה, וא"כ אינה אגידא בי' לעולם, שהרי לאחר מיתת אביה שוב אין שום תנאי בהגט, וא"כ מ"ש מכל תנאי דחשיב כריתות. ותי' דלעולם נחשב בית אביה, דבית אביה ג"כ נקרא כל יוצא חלציו, ונמצא דהתנאי הוא לעולם. וע' **בחי' הגר"ח** (סטנסיל גיטין כא:, בשם הגרי"ז) שהביא מש"כ **הרמב"ם** (גירושין ח', י"ב) דהאומר ע"מ שלא תנשאי לפלוני אינו גט, דדומה לע"מ שלא תשתי יין לעולם, והק' עליו **הר"ן בגיטין** (מג: בדפיו) הא לכאו' דומה טפי לע"מ שלא תשתי יין בחיי פלוני, וזה מהני כדאי' בהמגרש, שהרי יש לה כריתות כשפלוני מת, וא"כ לכאו' ה"ה ע"מ שלא תנשאי לו, ומ"ש. וביאר הגרי"ז דצ"ל בדעת הרמב"ם דכיון דלעולם לא תהי' יכולה להנשא לפלוני, אי"ז כריתות, דהא לעולם לא יהי' לו היתר. וזהו דלא כתוס' כאן, דמתוס' מבואר דאם הוא לא נקרא עוד בית אביה, אז יהי' הגט חל, אף דלעולם לא יהי' לה היתר ללכת לבית אביה, אבל כיון דלא יהי' עוד תנאי בהגירושין, סגי בזה שיהי' לה כריתות. וביאר הגרי"ז מחלוקתם, דהרמב"ם ס"ל דכיון דחלות הגירושין הי' ע"י תנאי זה, ותנאי זה לעולם, ממילא אין שייך שיחול הגירושין, דאין גירושין חלין עם תנאים שא"א להתבטל לעולם. אבל תוס' ס"ל דאין הדין כריתות דין בהחלות גירושין, אלא שיש דין צדדי, דגירושין דעל ידו הם לעולם מקושרים זל"ז אינו גירושין, אבל אם יהי' היכי תמצא דלא יהיו מקושרים להדדי עוד, ולמשל אם מת אותו פלוני, ונמצא דאין שום תנאי עליה מאת הגירושין, שהרי א"א עוד להנשא לו, וא"כ נמצאת מנותקת לגמרי מבעלה, אז שפיר חלין הגירושין.

ה. שכן ישנן בע"כ

פי' **תוס'**, דהיינו דהאדון מייעד האמה העברי' בע"כ של האב, ובע"כ של הבת. והא דאמרי' באישות מיהא לא אשכחן, אף דלכאו' כסף קידושין הוא, כ' תוס' שהוא משום דבתחלה לא בא הכסף בשביל אישות. והק' **רעק"א**, לפי מה דקיי"ל דמעות הראשונות לקידושין ניתנו, ומבואר לקמן (יט:) דהוי כאומר מעכשיו דלהוי יעוד אם ירצה האדון, א"כ למה נחשב זה בע"כ, הרי חלין הקידושין למפרע, והוי יעוד האדון כמו קיום התנאי, ונמצא דהי' מעשה זה של מכירה מעשה קידושין, והי' מדעת

המשך בעמוד הבא

מראי מקומות - קידושין

דף ה. (המשך)

האב, והניח בצע"ג. [וכמדומני ששמעתי ממו"ר הרה"ג ר' משה בראון שליט"א שיישב קו' רעק"א ע"פ היסוד שייסד דקידושי ייעוד אינו גילוי למפרע, אלא שהאדון יכול עכשיו להפך כסף קנין להיות כסף קידושין, וא"כ שפיר י"ל דבאישות מיהא לא אשכחן. עוד הביא ראי' ליסוד זה מהא דצריך העדים בשעת היעוד, ולא מצינו דצריך שיהי' עדים בשעת המכירה, ומבואר דהמעשה יעוד הוא המעשה קידושין, אלא דעושה הקידושין עם המעשה נתינת מעות שהי' בשעת המכירה, וחל למפרע מאז (וכן שמעתי יסוד זה מהרה"ג ר' רפאל שמואלביץ זצ"ל, דביאר כן תוס' כאן, וגם מש"כ תוס' לעיל (ג: ד"ה ואימא) דאף ביעוד אין שום זכות להאב בכסף קידושיה ממש, דבשעת קבלתו לא היו המעות כסף קידושין, והוא ביאר דהוי כעין "מכאן ולהבא למפרע").]

ו. חופה קונה מק"ו

ע' בשערי חיים (להגר"ח שמואלביץ זצ"ל, סי' י"ב) **שהביא ג' שיטות בראשונים מהי חופה. א) שי' התור"י הזקן** (ר' אברהם מן ההר) **כאן, שביאר שהיא יחוד שניהם בלא ביאה. ב) שי' הראשונים** (ע' בר"ן בריש כתובות) **שביארו שהיא הכנסה לרשות הבעל. ג) שי' הרמב"ם** (אישות י', א') **דשניהם היא. וביאר הגר"ח דמח' תלוי' באופן איך מהני חופה, דאם חופה היינו הכנסה לרשותו, א"כ י"ל דהיינו בגדר קנין, דעושה גמר קניינו שהוא קונה אותה ע"י מה שמכניסה לרשותו. ואם הוי רק יחוד בעלמא, א"כ י"ל דחופה אינה מעשה קנין כלל, אלא רק מצב של אישות. ולפי הרמב"ם, י"ל דבאמת יש ב' הענינים ישנם בחופה, גם קנין וגם מצב של אישות. ועפ"ז ביאר הא דכ' רש"י לעיל** (ג:), **וכ"כ התור"י הזקן כאן, דחופה היינו מסירת האב לחופה, ולא כ' מה דגדולה נכנסת לחופה בעצמה. שהרי הי' ק', דאם הגדר של חופה הוא רק אישות, א"כ איך שייך ללמוד מזה שיועיל חופה גם לקידושין, שהוא בגדר קנין. ולכן פי' דמיירי שהאב מוסרה לחופה, אז מצטרף המסירה של האב לעשותו למעשה קנין, ולא רק אישות. והוסיף דלדידהו, לא יהי' יכולה לקנות חופה בקידושין** (לר' הונא) **אלא בכה"ג, דהיינו רק ע"י מסירת האב, אבל אף לר' הונא לא תהי' גדולה יכולה להיות מקודשת ע"י חופה [ולא ביאר כל הצורך, למה יהי' נחשב לקנין היכא דאי"צ שום קנין, דהיינו בנישואין, וצ"ע בזה].**

ז. והאי קנין כספו הוא

בגדר הא דקנין כספו הוא, והמקורות לזה, נדבר בס"ד לקמן דף י'.